

Χαράλαμπος Γωγιός στα «ΝΕΑ»: «Δεν υπάρχει τίποτε το αντιφατικό στη συνύπαρξη δυστυχίας και χιούμορ»

Ο συνθέτης Χαράλαμπος Γωγιός μιλάει για τη μουσικοθεατρική παράσταση «Γιοζεφίνε η αοιδός ή Ο λαός των ποντικιών» στην Εναλλακτική Σκηνή της ΕΛΣ

Ζωή Λιάκα,
27/03/2026

Πώς θα ήταν ένας κόσμος χωρίς νεότητα, χωρίς το πέρασμα από μια σύντομη παιδική ηλικία, όπου τα πάντα καθορίζονται από τον αγώνα ένας επιβίωσης; Σε αυτόν τον δυστοπικό καμβά που αναλύει ο Φραντς Κάφκα στο τελευταίο διήγημά του «Γιοζεφίνε η αοιδός ή Ο λαός των ποντικιών», η χαρά που πηγάζει από τη μουσική δεν εμφανίζεται ποτέ, το τραγούδι έχει πάψει να υπάρχει και η μόνη μορφή έκφρασης είναι το σφύριγμα. Το σκοτεινό ανάγνωσμα του σπουδαίου τσέχου συγγραφέα μετατρέπεται, σε σκηνοθεσία Σάββα Στρούμπου και μουσική Χαράλαμπου Γωγιού, σε μουσικοθεατρική παράσταση για την Εναλλακτική Σκηνή ένας Εθνικής Λυρικής Σκηνής, με τη συμμετοχή ένας Ομάδας Σημείο Μηδέν και του συνόλου σύγχρονης μουσικής Ergon Ensemble.

Αφετηρία όμως για την προσέγγιση του αναγνώσματος του Κάφκα υπήρξε, ένας λέει ο συνθέτης ένας παράστασης, ένα κείμενο του Φρέντρικ Τζέιμσον, ο οποίος διαβάζει το διήγημα από την πολιτική σκοπιά, με έμφαση στον κεντρικό ρόλο ένας «κολεκτίβας» των ποντικιών και στο ερώτημα του ρόλου του καλλιτέχνη ως ένας το σύνολο του λαού. Ο Χαράλαμπος Γωγιός εξηγεί πως «Η ποντικίνα Γιοζεφίνε, παρότι καταραμένη – ή ευλογημένη – με όλα τα αναπόφευκτα τερτίπια ένας αστικής καλλιτέχνηδας (ναρκισσισμοί, δυσανάλογη αίσθηση ένας σημασίας ένας, καπρίτσια, εξαιρετισμοί...) παίζει έναν προφανώς σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση ένας ευρύτερης ποντικοκοινότητας. Το διήγημα του Κάφκα ένας δεν έχει πάτο: ο ακριβής ρόλος ένας απλώς δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με ακρίβεια και διαφεύγει εσαεί. Η ιδιαίτερη ένταση ανάμεσα στην ατομική δεξιοτεχνία και τη συλλογική

λειτουργία, βέβαια, διατρέχει το σύνολο ένας δουλειάς ένας Ομάδας Σημείο Μηδέν και του Σάββα Στρούμπου, ο οποίος και μου πρότεινε το έργο. Πρόκειται, λοιπόν, για μια ιδιαίτερος ευτυχή συγκυρία».

Ο συγγραφέας μέσω του διηγήματός του στρέφει το βλέμμα του στη φωνή και στο βαθύτερο νόημά ένας. Τι ένας συγκινεί σε αυτή τη χειρονομία;

Η φωνή, και μάλιστα όχι τόσο στον ήχο ένας, στη «στόφα» ένας, αλλά στη λειτουργία ένας, στο πώς δηλαδή αποτελεί αντικείμενο με ισχυρή δραστική δύναμη, τυχαίνει να είναι μία από ένας κεντρικές μου «πετριές». Εξού και η κεντρική μου ενασχόληση και το ασίγαστο πάθος για την όπερα, που διατρέχει όλη μου την καλλιτεχνική ζωή. Στην περίπτωση του Κάφκα, αυτό που βρίσκω σπαρακτικό είναι το γεγονός πως στρέφει το ενδιαφέρον του στη φωνή όντας ο ένας στα πρόθυρα του θανάτου (πρόκειται για το τελευταίο του ολοκληρωμένο αφηγηματικό γραπτό) και μάλιστα από μια περίπτωση φυματίωσης που είχε στερήσει από τον ίδιο τη φωνή. Σ' αυτό το πλαίσιο, η επινόηση ένας αναξιόπιστης και δυσλειτουργικής φωνής ένας ποντικίνας Γιοζεφίνε αποκτά επιπλέον μια ισχυρή διάσταση τραγικότητας.

Λέτε ότι «η Γιοζεφίνε, “εθνική τραγουδίστρια” του λαού των ποντικιών, δεν κάνει – το ξεκαθαρίζει ο Κάφκα – τίποτε το ξεχωριστό με τη φωνή ένας, καμιά υπέρβαση, καμιά δεξιοτεχνία, στον βαθμό τουλάχιστον που ένας γενικευμένα άμουσος λαός μπορεί να διακρίνει». Τελικά πώς εκλαμβάνεται το παραπάνω, τέχνη, ψευδαίσθηση ή μια πράξη αντίστασης;

Νομίζω η μόνη έντιμη απάντηση, τόσο απέναντι στον Κάφκα όσο και στη δική μου συνείδηση, είναι πως το «τελικά» δεν υπάρχει. Καθετί ζωντανό ταλαντεύεται, το νόημα βρίσκεται πάντοτε στην αιώρηση.

Σε αυτόν τον δυστοπικό καμβά πώς αναγνώσατε το χιούμορ του Κάφκα;

Το χιούμορ του Κάφκα για μένα είναι πανταχού παρόν και διατρέχει τα πάντα στο έργο του, ενίοτε με εξόφθαλμο τρόπο. Βρίσκω το διήγημα ξεκαρδιστικό πολλές φορές. Εξάλλου δεν υπάρχει τίποτε το αντιφατικό στη συνύπαρξη της δυστυχίας και του χιούμορ. Το χιούμορ αποτελεί ένα από τα δημοκρατικότερα εργαλεία στο οπλοστάσιο του ανθρώπου, και ανέκαθεν υπήρξε προνομιακό καταφύγιο των κατατρεγμένων.

Ο Κάφκα «υπονομεύει» ή συντάσσει εκ νέου την έννοια της καλλιτεχνικής αξίας στο συγκεκριμένο διήγημα;

Αποτελεί μια οδυνηρά έντιμη πραγμάτευση της δομικής απροσδιοριστίας της έννοιας της καλλιτεχνικής αξίας, ή του πνευματικού έργου γενικότερα και της αναλογίας του (ή μη) με τον βιοτικό μόχθο. Θυμάμαι άπειρες βλακώδεις απόπειρες, στα σχολικά μου χρόνια, να προσδιορίσουμε τον ρόλο του «πνευματικού ανθρώπου» σε σχέση με όποιο σοβαρό θέμα βάζει ο νους. Βλέπουμε και στις μέρες μας, στο παζάρι των κοινωνικών μέσων και όχι μόνο, το άγχος των διανοούμενων και των καλλιτεχνών να συνδέσουν τη δουλειά τους είτε με την «επιτυχία» με όρους αγοράς και κατανάλωσης (πόσα πια σολντ άουτ τον μήνα;) είτε με κάθε είδους ορθοφροσύνη της μόδας που εγγυάται έναν κάποιο δόκιμο λόγο στην ύπαρξή τους. Ο Κάφκα, όπως πάντα, είναι αφοπλιστικά πιο έντιμος. Κοιτάζει τη δομική «αχρηστία» της τέχνης όλων μας στα μάτια.